

egész Dunántúlon nem épül többé soha többé, amíg a világ világ, gondolták a mesterek, s igazuk lett. És akkor éppen az orgonán spórolni? – méltatlankodtak. Ilyen orgonát nem látott még a világ, mormolta párhuzamosan odakint az ajtó előtt toporgó orgonaépítő. Nem a pénz számít, bízunk a fiatalokban, mondogatták a hitközség elöljárói. Mi sem bízunk abban – érvelt egyikük –, hogy ki tudjuk fizetni az ötezer aranykoronás büntetést, amit hazafias viselkedés címén rótt ránk Haynau '48 után. És lám, már el is felejtettük. De ez a zsinagóga életünk nagy műve, hajtogatták a mesterek, mi nagymester orgonáját álmodtuk ide. Láthatlanban is életem első nagy műve, hajtogatta odakint az ifjú Angster. Odabent eldőlni látszott a csata. Nagyapáinknak még imádkozniuk sem volt hol – hangzott el a döntő érv –, míg az öreg Engel, ki tudja, hogyan, szerzett egy házat, annak egyik szobájában imádkoztunk, amikor végre-valahára összegyűlt a tíz férfi a városban. És ennek alig hatvan éve – fiatalabbak vagyunk mi gyülekezetnek, mint ez a művész orgonaépítőnek.

Angster Józsefnek két évig a hangját is alig lehetett hallani, míg 1869. március 21-én meg nem szólalt az orgona. Az első a későbbi ezerháromszáz Angster-orgonából. Messze földön beszéltek róla, és mindenki a zsidókat irigyelte. Még Lów Lipót szegedi rabbi is prédikált, méghozzá magyarul. A templomavatásra tömegek zarándokoltak.

Tömeg ma már ritkán gyűlik össze a Fürdő utcában. Azért április 16-án, Jom haSoá napján eljön, aki tud – akkor olvassák föl a *Könynyek könyvéből* azt a 3022 nevet. Azokét, akik 1944 óta hiányoznak a hitközségből.

És 1995. november 4-én is nagyon sokan voltak ott. Aznap gyilkolták meg Jichak Rabint.

Pécs – egyetemi tanulmányaim helyszíne – számomra fontos kedves helyszíneiről írott rövidprózaim akkor születtek, amikor a város Európa kulturális fővárosa volt. Németül jelentek meg a Wilhelm Droste és Zádor Éva gondozta *Pécs – Ein Reise und Lesebuch* című antológiában, az Arco Verlag és a Drei Raben gondozásában.

Mesés Péter

EREDETI ÉS MÁSOLAT

Nem vagyok különösebben nagy utazó, vagyis itt és most azt mondhatom tán, nem vagyok egy Evliya Çelebi. Sohasem vágytam beutazni a világot (mire való akkor az internet?), legfeljebb rövidebb repülőzés, egy, de legfeljebb kétnapos autótúr, ilyenek. Rengeg minden belefér abba is, minek kellene az a nagy igyekezet. Persze még a nekem kiszabott határokba beleférő helyeket illetően sem jutottam el mindenhova. Sokat lehet ám menni autóval egy-két nap alatt.

Van egy város azonban, Mostar, amit mindig is meg akartam nézni, amire, ha úgy tetszik, kíváncsi voltam, mert állt ott egy híd, ami valamiért már gyermekkoromtól fogva elbűvölt engem, nem tudom, miért, hisz soha nem láttam, csak képen. Igaz, hihetetlen szép az íve, rendkívül vad alatta a Neretva, ugyanakkor középkori (mármint a törökjárta vidékeken még a híd épültekor, 1566-ban is középkori) viszonyokhoz képest nagyon is urbánus környezet veszi körül. De hát nem ez az egyetlen híd, amit képen láttam, ráadásul nem is a legöregebb, mentem már át öregebb hídon is, saját lábaimmal, no és más hidak is épültek urbánus környezetben a régi időkben. De mégis, elbűvölt engem ez a Neretván átívelő Öreg híd. Soha nem láttam.

Persze tudom, miért pont ez a híd volt az, amit mindig is látni akartam. Van egy festő ugyebár, Csontváry Kosztká Tivadar, akinek a képei még a hídnál is korábban elbűvöltek, egészen kicsi gyermekként, annyira, hogy ez a bűvölet még ma is tart. Ő, a posztimpresz-

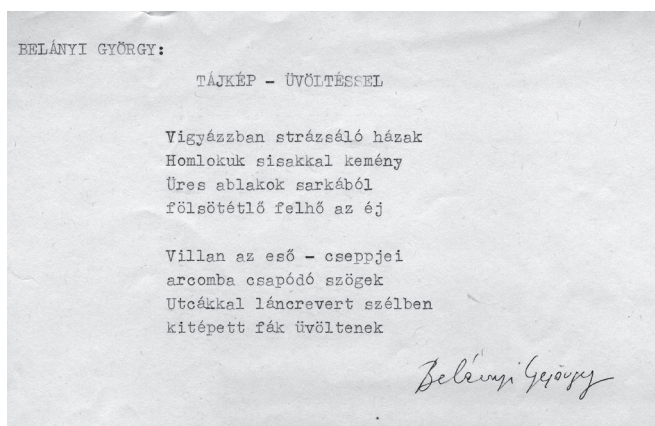
szionistának vagy expresszionistának nevezett Csontváry, aki tulajdonképpen irányzatokhoz besorolhatatlan, „a Napút festője”, akinek magát tartotta, bármi legyen is az, nos, ő festette meg úgy ezt a hidat, hogy én, az utazást nem túlságosan kedvelő ember azt eredetiben is látni akartam. Soha nem láttam. Most már nem is fogom. Az UNESCO világörökségi védelme alatt álló hidat 1993-ban, a véres balkáni háború részeként dúló bosnyák-horvát harcok idején horvát tüzérek lerombolták. A kilencvenes évek végén magyar SFOR-katonák kiemelték a romokat a Neretvából, majd néhány év munkájával a köveket állítólag pontosan ugyanúgy illesztették egymáshoz, ahogyan egykoron a török építőmesterek tették. Jó néhány éve, 2005 óta áll megint a híd, állítólagosan a régi pompájában, megint csak részeként a kulturális világörökségnek.

Állítólag gazdag amerikaiak csináltak olyat, hogy ódon, talán skóciai kastélyokat megvásároltak, kőről kőre, tégláról téglára lebontattak, az egészet Amerikába szállították, majd ugyanúgy, ahogyan Skóciában vagy hol álltak, kőről kőre, tégláról téglára újra fölhúzták. Nem tudom, igaz-e, de hogy egy efféle kastély ettől még nem ugyanaz, ami volt, abban biztos vagyok. Egy építmény, legyen akár kastély, akár híd, nem a kövek egymásutániságától válik igazán értékessé, hanem attól, milyen szellemi kincsek rejtőznek benne. Legyen szó akármilyen, nem csupán régi építményről, lehet az akár egészen új is. Nem csupán a látvány számít, sőt, számomra ép-penséggel nem a látvány számít igazán, hanem pont az, ami a szem elől el van rejtve, amit csak a belső szem láthat.

A mostari hidat nem láttam soha. Már nem is fogom, s bevallom, már nem is érdekel. Az, ami most áll ott, csupán látványos másolat, nem több. Nem tudom, elmondhatom-e, de nekem még a festmények festménye, a *Mona Lisa* sem tetszett mindaddig, amíg csak reprodukciókat láttam róla. Ja, kissé bambán mosolygó nő, gondoltam. De amikor ott álltam a Louvre-ban, amikor valóban a *Mona Lisát* láttam és nem valami papírdarabot, amire ép-penséggel a *Mona Lisát* nyomtatták, nos, ak-

kor megértettem, miért is olyan nagy és híres festmény ez; azóta tudom, miért szeretik, immár velem együtt, oly sokan. Így valahogy vagyok ezzel a híddal is, minek menjek most már oda? Ami ott áll, csupán reprodukció, másolat, majdnem olyan, mint egy hamisítvány, akármennyire része is az UNESCO-világörökségnek. Minek menjek ezért Mostarba, ha amúgy utazni nem szeretek? Vagy legalábbis nem nagyon szeretek.

Azért persze a hidat bármikor megnézhetem, szerencsére megmaradt az eredetije. Nem kövekből ugyan, hanem olajból és vászonból, de megmaradt, még ha ez némi szerencse mellett egy Gerlóczy Gedeon neveze-

Belányi György kézírata

tű műgyűjtőnek köszönhető is, aki felvásárolta Csontváry alkotásait. Őt, a – mint már említettem – besorolhatatlan, magányos és egyedülálló zsenit ugyanis a kortársai egyáltalán nem ismerték fel, bolondnak és diletánsnak tartották. Örökösei a képeit, amelyeket jó minőségű vászonra festett, vászonárban akarták eladni fuvarosoknak, amolyan ponyvaként. Olcsón, mert nyilván úgy vélték, levon a vászon értékéből, hogy össze-viszsa van mázolja. De Gerlóczy, nem mondhatunk elégszer köszönetet neki, a vásznakat nem ponyvaként, hanem műalkotásokként vásárolta meg, így bárki, aki hozzám hasonlóan nem nagyon szeret utazni, és főként nem is leli örömét a másolatokban, megtekintheti bátran eredetiben az Öreg hidat. Mert Csontvárynak és Gerlóczynek köszönhetően megvan.